

Kubálek byl jako Komenský

Pro většinu z nás je slabikář první přečtenou knihou. Profesor Josef Kubálek, po němž je pojmenována základní škola ve Všenorech a od jehož smrti v dubnu uplyne 55 let, jich za svůj život nashromáždil přes dva tisíce. Některé z nich sám napsal. Na polovinu června připravuje obec Všenory unikátní výstavu jeho světové sbírky.

Josef Kubálek byl významný český pedagog, zaměřující se hlavně na elementární vyučování (učení psaní, čtení a počítání). Je považován za průkopníka moderních vyučovacích metod a pomůcek. „Všichni známe Komenského jako našeho nejvýznamnějšího pedagoga, přitom Kubálkova práce by s ním klidně snesla srovnání.

Byl skutečně velkou osobností českého školství,“ říká dlouholetý všenorský pedagog Vladislav Veselý s tím, že Kubálek položil vědecké základy české elementární pedagogiky a pozvedl ji na světovou úroveň stejně jako tvorbu slabikářů.

Narodil se roku 1876 ve Svídnicí u Rožďalovic na Nymbursku v rodině chalupníka Františka Kubálka a jeho manželky Kateřiny. Dosud ho tam připomíná pamětní deska s nápisem: Tuto školu navštěvoval svídnický rodák Josef Kubálek (1876–1968), profesor učitelského ústavu, znalec elementární pedagogiky, autor a sběratel slabikářů. O jeho životě a díle informuje i jeden z panelů zdejší naučné cesty poblíž rodného domu.

Po vystudování učitelského ústavu v Hradci Králové učil Kubálek ve školách na Hradecku, roku 1907 přešel do královéhradeckého učitelského ústavu. Pracoval v něm jako pedagog a zasloužil se také o vznik pedagogického muzea s knihovnou. Budoucí učitelé se tam seznamovali s literaturou a účastnili se přednášek předních pedagogických i kulturních odborníků, s nimiž se Kubálek dobře znal. Roku 1923 se přestěhoval do Prahy, kde působil v Amerlingově učitelském ústavu. Koncem třicátých let se rozhodl natrvalo usadit ve Všenorech, kam dojížděl na letní byt. V letech 1938 až 1940 si nechal poblíž místního fotbalového hřiště postavit vilu, kde žil až do roku 1968, kdy zemřel v úctyhodném věku 92 let.

Právě ve Všenorech napsal velkou část knih, učebnic, metodik a překladů včetně vysoce ceněné Pedagogické encyklopedie. Jednu z místností svého domu vyčlenil pro rozsáhlou sbírku slabikářů, jež se už v té době honosila přívlastkem světová. Roku 1934 získal mimořádné ocenění, když ji vystavil v Městské knihovně v Praze. Čítá přes 2 000 slabikářů, některé jsou i 400 let staré a pocházejí z mnoha zemí světa. Učily se z nich například české děti v 18. století, jiné používali žáci ve Švédsku, v Itálii, Austrálii či Japonsku. Obsaženy jsou i ukázky slabikářů pro slepce nebo hluchoněmé. Celou sbírku Kubálek později věnoval Památníku národního písemnictví, kde je uloženo jeho rozsáhlé dílo, knižní i rukopisné, včetně korespondence. „Fascinující jsou třeba jeho strojopisné Paměti o pěti tisících stránkách, ve kterých se kromě vědeckých poznatků či záznamu polemik vrací ve vzpomínkách na mládí do rodné Svídnice. Disponoval fenomenální fotografickou pamětí a svídnická stavení popisuje číslo od čísla s jejich obyvateli tak dopodrobna, že je to dnes i cenný etnografický materiál,“ uvedl v rozhovoru pro Respekt všenorský dějepisář Vladislav Veselý.

Činný byl rovněž jako autor. V roce 1915 vyšel první Kubálkův slabikář pod názvem Doma, další o šest let později pojmenoval U nás. O českých slabikářích napsal průkopnickou práci Naše slabikáře.

Byl zastáncem slabikové metody, dnes nazývané analyticko-syntetická, podle něj nejlépe odpovídá českému jazyku.

Po významném pedagogovi byla pojmenována Základní škola a mateřská škola ve Všenorech, v níž roku 2012 vzniklo i jeho malé muzeum. Zdejší Občanské sdružení pro Všenory v rámci projektu Živá paměť místa natočilo o Josefu Kubálkovi krátký dokumentární film, ke zhlédnutí je na youtube.com.

Pavla Nováčková, foto archiv obce